

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve **Harry (Chaim) Schimmel'in** anısına adanan cömert sponsorlukları için **Schimmel Ailesi'ne** teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi **Anna**'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – **Rabi Sacks**

Vayikra

Günahın Farklı Boyutları

Çeşitli *korbanları* ele alan *peraşamız*, uzunca bir kısmı, *Hatat* yani günah *korbanına* adamaktadır. Bu *korban*, belli bir kategorideki günahlardan birini işlemiş olan farklı kişiler için değişkenlik gösterir: İlki Koen Gadol'dur (Vayikra 4:3-12); ikincisi, toplumun bütünüdür (Vayikra 4:13-21); ardından bir hükümdar gelir (Vayikra 4:22-26) ve en sonda sıradan bir bireyin getirmesi gereken *Hatat korbanından* bahsedilmektedir (Vayikra 4:27-35).

Bu bölüm, modern kulaklara bütünüyle tuhaf gelebilir. Bunun sebebi yalnızca *korbanların*, II. Bet Amikdaş'ın yıkılışından bu yana neredeyse iki bin yıldır yapılmıyor olması değil, aynı zamanda Tora'da ele alındıkları şekliyle günah ve kefarete kavramlarının ta kendilerini anlamının da bizim için zor olmasıdır.

Anlaşılması güç olan noktalardan biri, kefarete amacıyla *korban* getirmeyi gerektiren günahların, *beşogeg*, yani yanlışlıkla işlenmiş günahlar olmasıdır. Kişi günahı, ya kanunu ya da ilgili bir konuyu unuttuğu için işlemiştir. Çağdaş bir örnek vermek gerekirse: Şabat günü telefonun çaldığını ve cevap

verdiğinizi düşünün. Bir günah *korbanı* getirmeniz, sadece, Şabat günü telefona cevap vermenin yasak olduğuna dair kanunu ya da o günün Şabat olduğunu unutmuş olmanız halinde gereklidir. Belki bir an için o günün Cuma ya da Pazar olduğunu düşünmüşünüzdür. Dolayısıyla günahınız yanlışlıkla işlenmiştir.

Bu bizim, hiçbir şekilde günah olarak görmeye eğilim göstermediğimiz bir eylemdir. Unutmuşsunuzdur. Yanlış herhangi bir şey yapmaya niyetlenmiş değilsinizdir. Ve yanlışlıkla Şabat'ı ihlal ettiğinizi fark ettiğiniz zaman, pişmanlıktan ziyade üzüntü duyma olasılığınız daha yüksektir. Kendinizi suçlu değil, üzgün hissedersiniz.

Bizler gerçek bir günahın, belki nefsimize üstün gelmekte başarısız olarak veya belki de bir anlık bir isyan duygusuyla, *kasıtlı* olarak yaptığımız bir şey olduğunu düşünürüz. Bu, Yahudi kanununun, Tanah İbranicesinde *bezadon* veya Hahamlarımızın lisanıyla *bemezid* (kasıtlı) adını verdiği bir durumdur. Bizler bir günah *korbanını* asıl böyle bir eylemin gerektireceğini düşünürdük. Ancak gerçekte, böyle bir eylem için bir *korbanla* kefarete elde etmek hiçbir

şekilde mümkün değildir. Öyleyse günah *korbanını* nasıl anlamlandırmamız gerekmektedir?

Cevap şöyledir: Tanrı'ya karşı kabahatlerimizde üç boyut vardır. İlki, suçluluk ve utanç duygusudur. Bilerek ve kasten günah işlediğimiz zaman, içimizde yanlış yaptığımızı biliriz. Vicdanımız - yani Tanrı'nın insan kalbindeki sesi - bize yanlış yaptığımızı söyler. Adam ve Hava Eden Bahçesi'nde günah işledikleri zaman olan buydu. Utanç hissetmişlerdi. Gizlenmeye çalışmışlardı. Bu türden bilinçli, kasıtlı, niyetlenerek işlenmiş bir günah için yeterli yegâne ahlaki cevap, *teşuvadır*; yani tövbe. *Teşuva* üç aşamayı gerektirir: [1] *Harata*, pişmanlık; [2] *Viduy*, itiraf; ve [3] *Kabala le-atid*, günahı bir daha asla işlemeyeceğimize dair kesin bir karar. Bunun sonucu *seliha u-mehila* olur; Tanrı bizi affeder. Basit bir *korban* yeterli değildir.

Ancak ikinci bir boyut daha vardır. Suçluluk ve sorumluluktan bağımsız olarak, eğer bir günah işlediysek, nesnel anlamda bir sınırı ihlal etmişiz demektir. Günah için kullanılan *het* sözcüğü aslında hedefi kaçırmak, sapmak, doğru yoldan ayrılmak demektir. Dünyanın ahlaki dengesini bir şekilde bozan bir eylemde bulunmuşuzdur. Gündelik yaşamdan başka bir örnek vermek gerekirse; arabanızın hız göstergesinin bozuk olduğunu farz edin. Saatte 30 mil hız limitinin olduğu bir yolda saatte 50 mil hızla araba kullanırken yakalandınız. Sizi durduran polis memuruna, bilmediğinizi söylediniz. Hız göstergeniz yalnızca saatte 30 mil gösteriyordu. Memur size sempati duyabilir, ama hâlâ kanunu ihlal etmişsinizdir. Hız limitini, bilmeden de olsa, aşmışsınızdır ve cezayı ödemeniz gerekecektir.

İşte günah *korbanı* budur. Rabi Şimşon Refael Hirsch'e göre bu, dikkatsizliğin cezasıdır. *Sefer A-Hinuh*'a göre bu, eğitsel ve tedbir amaçlı bir önlemdir. Yahudilikte eylemler, zihnimizi eğitmenin yoludur. Bir *korban* getirmek suretiyle bedeli ödemek zorunda kalmış olduğunuz gerçeği, sizi gelecekte daha dikkatli olmaya sevk edecektir.

Rabi Yitshak Arama (15. yüzyıl, İspanya) kasıtlı bir günahla ve kasıtsız bir günah arasındaki farkın, ilkinde hem beden hem de ruhun kabahatli olması olduğunu söyler. Kasıtsız günah olayında ise sadece beden kusurludur, ama ruh kusurlu değildir. Bu nedenle fiziksel bir *korban* işe yarayacaktır, çünkü yanlış olan tek şey, bedenin yapmış olduğu fiziksel eylemdi. Buna karşılık fiziksel bir *korban* kasten işlenmiş bir günah için kefareti sağlayamaz, çünkü ruhtaki bir yanlışını onarması mümkün değildir.

Korbanın başardığı şey, bağışlanma değil, *kaparadır*. *Kapara* nedir? Noah'a, Gemi'nin yüzeyini ziftle "kaplaması" (*ve-hafarta*) söylenmişti (Bereşit 6:14). Mişkan'daki Aron *Aberit*'in kapağına *kaporet* adı verilmişti (Şemot 25:17). Dolayısıyla *kapara*, "örtmek" demektir; yani günahın "üstünün örtülmesi" veya etkisiz kılınmasıdır. Günahın üzeri sembolik olarak örtüldüğü zaman, günah bağışlanır, ama Malbim'in işaret ettiği üzere, bu gibi durumlarda, bağışlamak anlamına gelen *s-l-h* kökü hep edilgen yapıdadır: *venislah* (Vayikra 4:20, Vayikra 4:26, Vayikra 4:31). Başka bir deyişle, bağışlama, *teşuva* durumunda olduğu gibi doğrudan değil, *korbanın* bir sonucu olarak, dolaylıdır.

Günahın üçüncü boyutu, kirletmesidir. Karakterinizin üzerinde bir leke bırakır.

Yeşayau, Tanrı'nın huzurunda, "tame [manevi açıdan kirli] dudakları" olduğunu söylemiştir (Yeşayau 6:5). Kral David Tanrı'ya "Beni suçumdan tam olarak yıka ve günahımdan arındır beni (*me-hatati taareni*)" demiştir (Teilim 51:4).

Yom Kipur hakkında Tora şöyle demektedir:

"Çünkü bu günde sizin için kefarete sağlayacak sizi arındırmak için [*letaer ethem*]. A-Şem'in huzurunda bütün günahlarınızdan arınacaksınız."

Vayikra 16:30

Ramban, günah *korbanının* ardındaki mantığın bu olduğunu söyler. Tüm günahların – farkında olmadan işlenenlerin bile – sonuçları vardır. Her biri, "ruhun üzerinde bir leke bırakır ve onda bir kusur teşkil eder ve ruh, ancak tüm günahlardan arındıktan sonra Yaradan'ıyla buluşmaya uygundur" (Ramban'ın Vayikra 4:2 açıklaması).

Günah *korbanının* sonucu, *taara*, yani saflık, arınmadır. Dolayısıyla günah *korbanı* suçlulukla değil, ihlalin diğer boyutlarıyla ilgilidir. Kısmen Pavlus Hıristiyanlığı nedeniyle ve kısmen de filozof Immanuel Kant'ın etkisinden dolayı, ahlak ve maneviyatı, neredeyse

münhasıran akıl ve güdüleriyle alakalı şeyler olarak görüyor olmamız, Batı uygarlığının nispeten tuhaf niteliklerinden biridir. Ancak doğrusu şudur ki, eylemlerimiz dünyada izler bırakır. Ve kasıtsız işlenmiş günahlar bile bize, kendimizi kirlenmiş hissettirebilir.

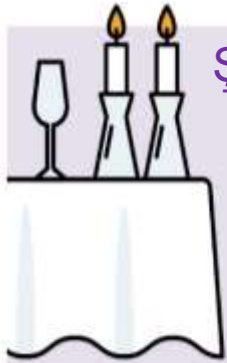
Günah *korbanı* kanunu bize, kasıtsız davranmış olsak bile zarar verebileceğimizi ve bunun psikolojik sonuçları olabileceğini hatırlatır. İşleri düzeltmenin en iyi yolu bir fedakârlıkta bulunmaktır; bize bir şeye mal olan bir şey yapmaktır.

Antik dönemlerde bu, Bet Amikdaş'taki *mizbeahın* (sunak) üzerinde sunulan bir *korban* şeklindeydi. Günümüzde bunu yapmanın en iyi yolu *tsedaka* için para vermek veya başkalarına bir iyilik (*hesed*) eyleminde bulunmaktır. Peygamber çok uzun zaman önce Tanrı adına şöyle demiştir:

"Çünkü ben *hesedi* arzularım; *korbanı* değil."

Oşea 6:6

Tsedaka ve *hesed*, *korbanın* yerini alır ve eski zamanlardaki günah *korbanı* gibi, dünyada ve ruhumuzda bozulmuş ve kırılmış olanın onarılmasına yardım eder.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Mişkan ve *korbanların* yokluğunda, kasıtsız kabahatlerimiz için bir 'fedakârlık' yapmanın çağdaş denklere nelerdir?
2. Yapılan yanlışlar için ödenen bedeller, hayatlarımızda ve cemaatlerimizde hangi yollarla bizleri eğitir ve gelecekteki hataları önler?
3. Tanah'ta insanların *korban* getirdikleri başka zamanları düşünün. Bu kişiler A-Şem'e ne tür duygularını iletmeye çalışıyorlardı?